

Terme municipal de Teulada

Josep S. Castelló i Marí

Publicación digital

Actuaciones arqueológicas en la provincia de Alicante. 2003

Editores

Fernando E. Tendaro Fernández, Araceli Guardiola Martínez y Antonio Pérez García
Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados
en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante

Año de la edición: 2004

Depósito legal: A-789-2004

ISBN: 84-688-8047-7

Nom de la intervenció:	Terme municipal de Teulada
Municipi:	Teulada
Comarca:	La Marina Alta
Director:	Josep S. Castelló i Marí
Equip tècnic:	—
Autor del article:	Josep S. Castelló i Marí
Promotor:	M. I. Ajuntament de Teulada
Autorització:	2003/0024-A
Data de l'actuació:	01/2003 – 03/2003
Coordenades localització:	X 248142 – Y 4293100; X 249022 – Y 4284811; X 246082 – Y 4287170; X 252677 – Y 4287319
Períodes culturals:	Des del Paleolític fins l'època medieval cristiana
Material dipositat:	Museu Arqueològic i Etnogràfic Municipal Soler Blasco de Xàbia
Tipus d'intervenció:	Prospeccions arqueològiques

SITUACIÓ GEOGRÀFICA

El terme municipal de Teulada es situa a la comarca de la Marina Alta i abasta una superfície de 32,02 km². Es troba delimitat al nord pels termes de Xàbia, Dénia i Gata, a l'est pel terme del Poble Nou de Benitatxell, a l'oest pel terme de Benissa i al sud per la mar Mediterrània.

El territori objecte d'estudi s'emmarca al nord per serralades rocalloses. A la banda oriental es troba el tossal Gros i a la banda occidental apareixen la serra de les Cel·letes, la serra de Castellar i la Solana de Canor. Ambdós contraforts muntanyencs es troben separats pel barranc de la Garganta, que exerceix de corredor natural i vessa les aigües cap al nord, al riu Gorgos o Xaló.

Al peu d'aquesta zona s'estén el pla de Feliu i a continuació des del nucli urbà de Teulada l'orografia es desenvolupa seguint el pendent en direcció cap a la mar. La inclinació està formada per diferents tossals escalonats delimitats per barrancs, que en alguns casos discorren encaixonats. Cal destacar els barrancs de la Font de l'Horta, de les Comes, del Pas, de Benimeiti de les Sorts. Aquest relleu escalonat definirà i condicionarà el traçat dels camins tradicionals que travessen el terme. Cal destacar el camí de l'Andragó, el qual el creua amb una

orientació de nord a sud i l'assegador de la Torre que ho fa amb una orientació est-oest.

L'espai costaner està conformat per una sèrie de penya-segats en la punta de Moraira que van descendent fins una costa baixa de roca a partir de Moraira i un poc més elevada al cap Blanc.

OBJECTIUS

El treball es va adreçar a la localització i delimitació dels jaciments arqueològics del terme de Teulada i el seu grafiat en el plànol cadastral més recent. La tasca es va basar en l'estudi que va realitzar Joaquim Bolufer i Marqués l'any 1995. Aquest autor va realitzar una prospecció del municipi identificant un bon nombre d'assentaments de diferents èpoques: des del Paleolític fins l'època medieval cristiana. El seu treball *El Patrimoni Arqueològic de Teulada* recull els nous jaciments descoberts a més a més dels què es tenia notícies i dels coneguts en la historiografia. També va incloure un estudi dels materials arqueològics recollits que permeteren l'aproximació cronològica de cadascun d'ells. La localització dels assentaments es va grafiar sobre el plànol del Servei Geogràfic de l'Exèrcit a escala 1:50.000.

La rellevància de les troballes i l'interès del M. I. Ajuntament de Teulada de preservar els jaciments arqueològics va determinar la realització de la tasca de localització i delimitació d'aquests jaciments en els plànols cadastrals recents. D'aquesta mena els jaciments arqueològics queden inclosos en el nou Pla General d'Ordenació Urbana que s'està gestionant actualment. Aquesta documentació constituirà el fonament per a conservar-los i l'eina per encetar treballs de recerca arqueològica en el subsòl de les parcel·les amb restes arqueològiques i que es troben afectades pel desenvolupament urbanístic.

El greu fet de què en vuit anys d'ençà que es va publicar el llibre anomenat, varis dels jaciments ressenyats han desaparegut o han patit danys importants en la seqüència estratigràfica, va determinar que des del consistori teuladí, i més en concret des de la Regidoria d'Urbanisme, es tinguera consciència de la importància cultural, patrimonial i arqueològica que aquests llocs d'hàbitat tenen i es prengueren les mesures adients per a la seua preservació i estudi.

La prospecció arqueològica en superfície, autoritzada per la Conselleria de Cultura i Educació el 21/01/2003, es va encaminar, en primer lloc, a la localització dels jaciments documentats per Joaquim Bolufer. La identificació

dels jaciments va permetre la recerca intensiva en cadascun d'ells per conèixer l'extensió aproximada. Aquests treballs es van completar amb la prospecció en superfície de nombrosos tossals susceptibles de contenir hàbitats antics com així demostraren el nous jaciments identificats. Tanmateix la prospecció es va incidir en aquelles zones projectades per urbanitzar. Per tant, les àrees situades en les vessants més a prop de les valls i zones deprimides no es van visitar. Així com tampoc es va intensificar la prospecció en les zones públiques municipals on no hi ha una pressió del sòl tan forta, com són la punta de Moraira i la serra de les Cel·letes. Aquest fet va estar condicionat principalment pel temps disponible per a realitzar el treball, el qual caldrà completar-se en fases successives, que no dubtem aportaran nous assentaments.

A la llista de jaciments emplaçats en zones rurals, es van afegir els dos nuclis urbans amb què compta el municipi: Teulada i Moraira, cadascun amb una problemàtica històrica particular. És interessant la prospecció del subsòl dels dos nuclis primitius per conèixer millor els seus orígens i desenvolupament urbà. Sobretot si es parteix de zero, com és el cas, perquè no s'ha realitzat mai cap intervenció arqueològica en ninguna de les dues poblacions.

En el cas de Teulada, ens podrà aportar informació de l'existència o no d'un recinte defensiu primigeni anterior al realitzat durant els segles XVI-XVII i la documentació de restes que ens apropiaran i complementaran el coneixement de l'època medieval. Tant pel que respecta al món islàmic com el cristià. Aquest últim parcialment conegut per la documentació escrita. El cas de Moraira aportarà informació de l'hàbitat d'època islàmica, que es desconeix totalment i del qual sols es té una referència escrita.

METODOLOGIA

La localització i delimitació dels jaciments inventariats es va grafar sobre el plànol aeri fotogramètric de l'any 2002. Aquesta planimetria es va obtenir a l'Oficina Tècnica d'Urbanisme del Ajuntament de Teulada, al personal de la qual agraïm la seua col·laboració. Els plànols foren de gran utilitat a l'hora d'escollir les àrees de prospecció, buscant les zones altes i l'orientació a migdia.

La superfície dels jaciments va anar marcant-se en els bancals on apareixien restes ceràmiques. D'aquesta mena projectarem el contorn aproximat en base a la dispersió dels materials ceràmics. La dispersió dels materials pot variar respecte l'extensió real de l'assentament atès que s'han pres les dimensions màximes. La prospecció arqueològica es basa en la visualització dels materials

en superfície que a vegades no indiquen l'existència d'estructures al subsòl. Malgrat això, són un indicatiu fiable de la presència d'hàbitat antic.

Els materials ceràmics recollits en els jaciments es van limitar a fragments que pogueren donar algun tipus d'informació cronològica o cultural, ja foren amb forma o sense. Per tant, vam rebutjar l'arreglada de totes aquelles ceràmiques comunes indeterminades. Aquest conjunt es va dipositar al Museu Arqueològic i Etnològic Soler Blasco de Xàbia. Comptaven *a priori* amb l'estudi cronològic realitzat per Joaquim Bolufer, que en tots els casos es va verificar.

El següent pas va consistir en l'arreglada dels plànols revisats del cadastre rústic de 2000, on figuren les parcel·les numerades. Aquests també s'adjunten a les fitxes assenyalant les parcel·les afectades pels jaciments. Les dades cadastrals facilitades de cada parcel·la recullen sols el nom del propietari i els metres quadrats de superfície. Per a les zones del terme nomenades com urbanes, no hi havia plànols exhaustius i les dades adquirides foren prou més indeterminades.

Per últim, es va elaborar una fitxa descriptiva de cada jaciment. Les dades que s'inclouen es van extraure d'un model facilitat per la Direcció General de Patrimoni. Les dades eren diverses i relacionades amb la localització, les coordenades, l'accés, la descripció i els materials recollits. També s'afegiren les dades cadastrals de la parcel·la, el règim jurídic i l'índex de protecció i de conservació. Les fitxes s'acompanyaven del plànol aeri fotogramètric i del cadastre rústic, així com d'una o varies fotografies.

ELS JACIMENTS ARQUEOLÒGICS

Els jaciments delimitats foren els que segueixen agrupats segons l'època a què pertanyen. En el cas dels jaciments que tenen una cronologia més àmplia, se li ha assignat el període més representatiu:

- Paleolític superior / Neolític: Cova de les Cendres. Coveta Mulet. Cova del Carbuo.
- Calcolític: Barranc del Bou.
- Edat del Bronze: Tossal dels Avençs. Tossal Redó. Tossal de la Font Santa. Vessant est del Castellar. Cova del Fardatxo. Morret de la Garganta. Cova de les Rates.

- Època ibèrica: Cova de les Rates. Punta de Moraira. Morro del Castellar. Tossal de les Moraires. L'Alter de Cacau. La Tabaira. La Rambla. Les Moraires. Camí del Rei. Rafalet I. Castellons.
- Època romana: Tossal de la Font Santa. Vessant est del Castellar. L'Alter de Cacau. Les Moraires. Camí del Rei. Rafalet I. La Torreta. Les Comes. Casa Joan Vila. Benimarco. Carretera del Portet. Rafalet II. Els Passos. Benarrisc. Racó del Portet.
- Època medieval andalusina: Tossal de la Font Santa. Rafalet I. La Torreta. Rafalet II. Els Passos. Benarrisc. La Capella. Assegador de la Torre. Moraira (casc antic). Barranc del Pas. Tossal del Calvari. Teulada (casc antic).
- Època medieval cristiana: La Torreta. Benarrisc. Assegador de la Torre. Tossal del Calvari. Tossal de Cabrerot. Teulada (casc antic).

BIBLIOGRAFIA

BOLUFER MARQUÈS, J. (1995): *El patrimoni arqueològic de Teulada*, Ajuntament de Teulada – Associació Cultural Amics de Teulada, Teulada.